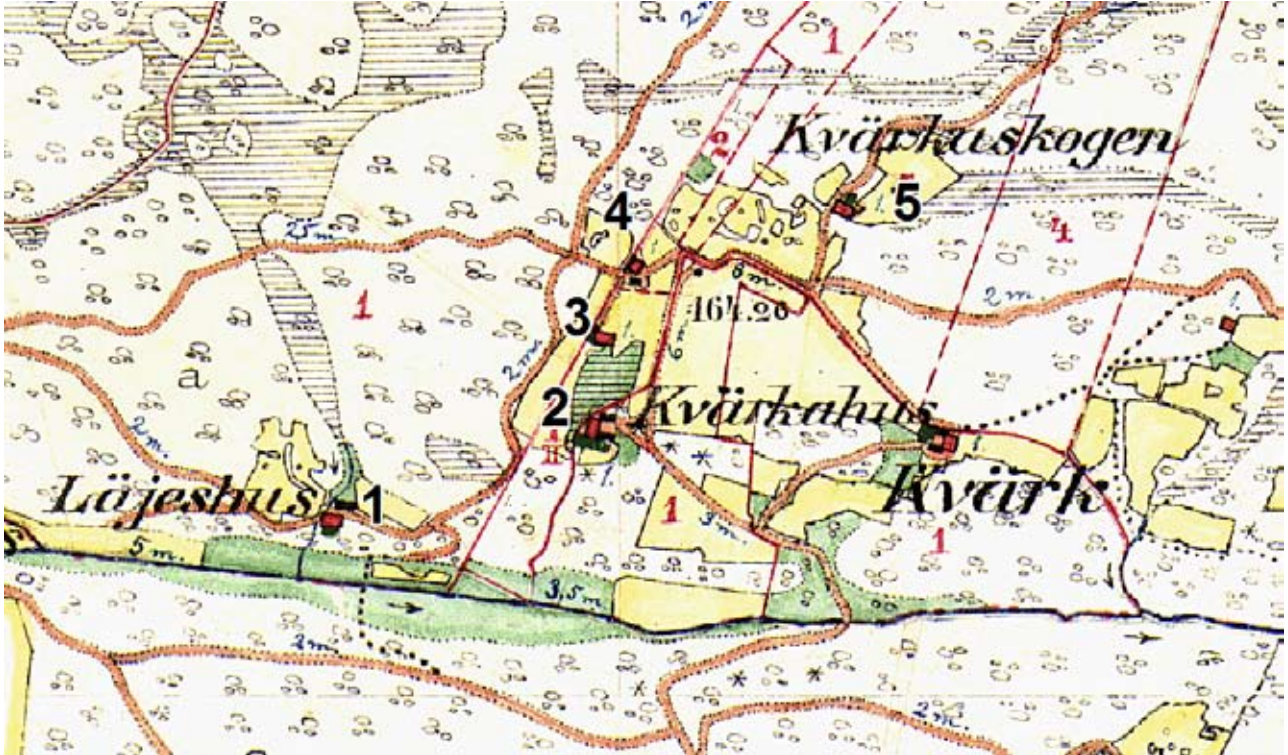

Torpvandring med Kulturlandskapsgruppen

Lördagen den 30 oktober gjorde Kulturlandskapsgruppen en "torputflykt" till Kvärk. Vi hade förberett oss under studiecirkeln och Stig hade tagit fram ett flygfoto över det tilltänkta området och där markerat ett antal (8 st) torp. Målsättningen är att vi skall försöka studera vilka växter som finns kvar vid torpen för att med det som utgångsläge försöka skapa oss en uppfattning om vad som egentligen menas med begreppet torpväxter. Jan Nilsson, som under många år besökt torpen i området och också under dessa besök observerat växter vid torpen föreslog att vi skulle koncentrera oss på några som han funnit särskilt intressanta.

Till vår hjälp under turen hade vi ett gammalt kartblad (se ovan) som Stig distribuerat, med beskrivningar av torpen (hämtade ur "Konga en sockenbeskrivning - red Ragnar Persson).

Vi startade vid Kvärkaskogen 1 benämnt Kronohuset. Här fanns rester av grunden på bägge sidor om vägen. På ena sidan var det sannolikt resterna efter ett stall/ladugård och på andra sidan sågs resterna efter ett långhus. Sannolikt ganska låg standard vil-

ket framgick av en mycket primitiv jordkällare. Sedan 1944 har ingen bott i huset. Nu fanns bland grundstenarna ett körsbärsträd av c:a 60 års ålder och i närheten en del fläderbuskar.

4

Kvärkaskogen 1 benämndes Kronohuset 1821. Areal 1911 0,6 har åker, 1,8 har totalt. Har tidigare omfattat större areal då sannolikt både figur 1 och 3 avstyckats härifrån. Man skattade från denna egendomsdel för 12 fyrkar 1865 men endast för 1 fyrk 1890. (Icke osannolikt att det varit skogvaktarebostad). Brukare: Tp Anders Larsson (d 44) o h Elisabet Tufvesd -1846. Änkan fick undantag med jord och ko. Tp senare äg Sven Nilsson o h Anna Persd från Traneröd 1846-1884 sth -1887. Äg sonen Nils Svensson o g 1887-1905 sth -1921. Äg systemen Cecilia Svensson (lilla Celija) 1921 - död 1929. Boende Nils Pålsson 1908-1931. Äg Elof Nilsson i Tången g m Gerda, syster till Cecilia Svensson. Äg eller hyrt bostaden Anton Jönsson o h Ellen Sjöstrand 1930-1944. Sedan har ingen bott här, husen rivna, endast en stenmur från ut-

Rester av Kvärkaskogen 1 inspekteras av Kulturföreningen. Till höger syns en primitiv jordkällare.

huset och en jordkällare finns kvar. Ägare av jorden sedan 1930-talet Gustavsborgs säteri eller medlemmar av fam Wendt.

Vi fortsatte till Kvärkabus 2:1, ett betydligt mer omfattande boende med tydliga rester av en trelängad byggnad. Tydligt kunde urskiljas resterna efter en ladugård, vagnsskjul och bostad. Vidare fanns en mycket förnäm jordkällare. I anslutning till bostaden kunde Jan visa var trädgården legat.

2

Kvärkabus 2:1 (Callmers) Utsocknes frälse gatuhus, anges i källor från 1600-talet har tillhört Fulltofta. 1765 tillhörde det Rönneholm. Arealen till det ursprungliga Kvärkabus utgjorde 11 har, därav 5,8 har åker. År 1878 tillfördes all den åker som tidigare brukats av torparna på Kvärkaskogen så att 1911 utgjorde arealen 18,4 har åker, 2,4 har äng; 136 totalt. Att torparna miste sin åker skall ha haft sin orsak i att dessa tog sig för att hugga ned en hel bokelund, som de körde

iväg med och sålde. För att dölja sitt tilltag när skogvaktaren från Rönneholm kom för att se till skogen, så tog man hand om honom och trakterade honom så grundligt att han inte var i stånd att se någon skogsavverkan. Så småningom kom det ändå fram och torparna blevo framtagna rätten till torpen. Några bodde dock kvar därför att husen var deras egna - men utan jord. Brukare: Åbo Truls Jönsson som efterträtt sin fader Jöns Trulsson g m Hanna Månsd - brukare till 1874. Skattade 1865 för 35 fyrkar, 2 män och 2 kvinnor skattskrivna. Om Truls Jönsson och hans hustru har berättats, att en julafton, sedan de sysslade om i stallet med djuren, så säger Truls till kvingan "ska vi ente ta skövel o kaast o ji voss på stuan åsse." Om det behövdes eller var utslag av skämtlynnelse förmäler inte historien. En annan gång satt han och betraktade sin hustru, synnerligen kritiskt förmodligen, varvid han utbrast: "du ser ud varre än fan". "Har du sett han nångång då" undrade kvingan. "Nä, men ja kan föreställa me att han e räli", svarade gubben. I likhet med många andra torpare här uppe ifrån körde Truls Jönsson till stan (Landskrona) och sålde diverse produkter. Han hade

Till vänster syns en riktig prima jordkällare och till höger en del av resterna av byggnaderna.

Gruppens egen "arkeolog" har gjort ett sensationellt fynd.

då i regel sällskap med en torpare från Debäcken, som kallades för Åge Böös, känd för sin omåttliga styrka. En gång vid en sådan stadsresa när de rastade i Tågarp och därvid smorde vagnarna med trätjära, tog Truls och drog Åge Böös över munnen med tjärestickan. Denne, som vanligen var mycket godmodig, ilsknade dock till och klådde upp Truls och när han trodde sig färdig härmed så slapp han honom. Men efter en stund utbrast han "nu tror ja ente de smaugar mer tjära, nä du får si gu icke ha mer." ("si gu icke" var en ordvändning som han använde). Tack vare sin styrka tog sig Åge Böös vissa friheter. När de körde till stan sommartid försåg de sig sålunda med foder under vägen var de

kom åt. En annan gång var han inne på Lejet och högg ned träd och Knutstorps skogvaktare kom och överraskade honom och frågade om han trodde det gick ann. "Ja tier du bara, å de maur du si gu icke bäst au, så gaur de nock an", blev svaret. Torp., sonen Sven Trulsson o h Mathilda Nilsson 1874-1878 till Riseberga. Arr Skogsfogde Mårten Nilsson från Vomb 1878-1886. Äg Johannes Pettersson Callmer (d 11) köpte egendomen 1886 av Hovmarskalk Coyets, Rönneholm, arvingar, g m Helena Paulsson. Arr Pål Hansson o h Anna Jönsson från Vega 1896-1906 till Adolfstorp. Äg Johannes Callmers barn 1896-1914 sth -1922. Äg sonen Paul Callmer (d 57) o h Svea Kristersson 1921-1957 sth -1966. Gustavsborgs säteri eller fam Wendt 1966-. Husen nerfallna och åkrarna delvis skogsplanterade.

Härefter fortsatte vi till Lejeshus där imponerande rester av bostaden fanns kvar. Efter 1921 har ingen bott här. Intill torpet hade en gran fällts (c:a 115 årsringar). Bostaden var ett långhus med murstock på mitten. Ner mot slutningen ett par vattengrytor och i anslutning vid slutningen ett bestånd med krusbärsbuskar. Här i slutningen ner mot Kvärbäckens, bland de färggranna lönnarna tog vi en välbehövlig fikapaus.

1

Svinalejet 1:1 och 1:2 Lejeshus. Fastigheten har tillhört Kågeröds socken fram till 1889 då den i samband med häradsgrensregleringen tillfördes Konga s n. Knutstorp har varit ägare troligen sedan 1546 då Otto Brahe på Kågeröds sockenstämma efterhörde någon

En gammal gran har till synes hel meningslöst fällts vid Svinalejet. Till höger njuter gruppens enda kvinnliga deltagare av höstens sista vackra färger. Efter vår tur kom frosten och löven föll.

ägare till Knutstorps hägnad och svinalejt. Torparen här hade att göra dagsverken på Knutstorp. En man vid namn Heide bodde i ett hus vid sidan om de gamla husen och levde där en tid vid första världskriget. Nu är samtliga hus sedan länge rivna och åkerjorden bär skog. Areal 1911: 5,3 har åker, 4,1 äng, 130,5 har totalt. Ägare Knutstorps gods -1917. Karl Fleicher (dansen kallad) 1917-1930. Äg Perstorps AB genom medlemmar av släkten Wendt 1930-1968. Äg Kyrkliga samfälligheten i Helsingborg 1968-.

Brukare: Husman Per Andersson g l g Anna Truedsd. Med henne hade han 8 barn. G 2 g 1850 med Karna Jönsd i hennes andra gifte. Per Andersson dör 1852 och efterträdes så småningom av hustruns son från första giften Per Nilsson. Denne gifter sig 1874 med Johanna Hansdotter, de är först torpare senare arrendatorer fram till 1917, då sonen Hjalmar Persson g m Anna Charlotta Jönsson övertar arrendet fram till 1921. Sedan dess har ingen brukare bott här utan åkern har brukats tillsammans med "Svarta håla".

3 (Besöktes inte)

Kvärkaskogen I. Areal 1911 1,7 har åker, 1 har äng, 8 har totalt. Fastigheten troligen avskänkt från Kvärkaskogen figur nr 2 och bebyggd av sonen där husaren Per Svensson Hertzman o h Kristina Nilsson 1877-1907. Äg Peter M Göransson o h Anna 1907-1913. Äg Olof Månsson og 1913-1916 lämnade efter brand som grannarna ställde sig rätt undrande till hur den tillgick, då han hunnit bära

ut allt lösöret. Det har sagts, att han hade 14 hushållerskor på bara kort tid. Äg eller boende Nils Magnus Nilsson (Malmö-Nilsson kallad). Han satte upp ett skjul åt sig av sillalådor, som han bodde i åren 1916-1919. Han var fiskhandlare och senare blomsterhandlare i Malmö och ett stort original, en tid hade han sin bostadsplats under godsmagasinet i Axelvold. Äg Elof Nilsson i Tången, Kågeröd 1921 - Gustavsborgs säteri eller fam Wendt ägare sedan 1930-talet. Jorden är planterad med skog.

5 (Besöktes inte)

Kvärkaskogen I. Areal 1911 3,4 har åker, 19,8 har totalt. Tydligt avskänkt från Kvärkaskogen I (figur nr 2) 1885 och då bebyggt. Om det funnits någon tidigare bebyggelse är icke känt. Äg Anders Jönsson o h Anna Persd (d 93) kom från Kongaö, Skogvångshus 1885-1896. Äg dottern Kristina Andersson 1897-1920 skall ha bott ihop med en soldat som hette Lönn, möjligen den arb Karl Johansson, som nämnes här 1904. Äg sonen Nils Telander Lönn 1920-1950. Därefter Gustavsborgs säteri eller medlemmar av fam Wendt, som rivit husen och skogsplanterat jorden.

Efter avslutad vandring beslutade vi att till våren, åter med Jan som guide, gå till några torp som är särskilt intressanta för sina växter. Jan tackades för en synnerligen fint upplagd tur och vi kände oss alla stärkta inte minst av det fantastiskt fina vädret. En höstdag då den är som allra bäst

Deltagarna i torpvandringen: Olga, Stig, Gunnar O, John, Jan

och Gunnar A.